

Dr Małgorzata Dziembała

Katedra Międzynarodowych Stosunków Ekonomicznych
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

Modernizacja i spójność społeczno-ekonomiczna UE w świetle strategii Europa 2020

WPROWADZENIE

Na szczeblu UE formułowane są strategie, których realizacja powinna zapewnić odpowiednią dynamikę rozwoju gospodarki europejskiej, a zarazem umożliwić utrzymanie spójności społeczno-ekonomicznej i terytorialnej. Wdrażanym programem działań w UE na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat stała się strategia lizbońska. W trakcie okresowego przeglądu jej realizacji postawione cele zostały zweryfikowane. Kryzys ekonomiczny, którego negatywnymi skutkami zostały dotknięte kraje europejskie, stanowił dodatkowy, lecz jakże istotny impuls w zakresie opracowania i szybkiego przyjęcia nowej strategii rozwoju UE, zaakceptowanej na szczycie Rady Europejskiej w dniu 17 czerwca 2010 r. [*Rada Europejska 17 czerwca...*, 2010].

W strategii Europa 2020, formułującej długofalowe cele do osiągnięcia przez UE i poszczególne państwa członkowskie, zwraca się uwagę na kwestię zapewnienia spójności w jej trzech wymiarach. Realizacja tego nowego programu ma przyczynić się do modernizacji gospodarki europejskiej oraz do zapewnienia jej dalszego, dynamicznego i trwałego rozwoju.

Celem artykułu jest wskazanie na najważniejsze postanowienia przyjętej strategii Europa 2020 i omówienie stopnia wypełniania przez Polskę i inne kraje członkowskie UE sformułowanych, wymiernych celów tego programu. Stanowi to tym samym diagnozę stanu gospodarki Polski i wskazuje na działania, które muszą być podjęte, aby osiągnąć postawione cele nowej strategii.

STRATEGIA EUROPA 2020 NA RZECZ MODERNIZACJI GOSPODARKI EUROPEJSKIEJ – PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA

W czerwcu 2010 roku na szczycie Rady Europejskiej została przyjęta strategia¹ dla UE na okres najbliższych dziesięciu lat, stanowiąc „nową strategię na

¹ Ten fragment artykułu opracowano na podstawie: [*Europa 2020...*, 2010; *Rada Europejska 17 czerwca...*, 2010, <http://polska...>; *Rada Europejska 25–26 marca...*, 2010].

rzecz zatrudnienia i inteligentnego, trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu” [cyt. za *Rada Europejska 17 czerwca...*, 2010, s. 2]. Kryzys gospodarczy i finansowy, którego negatywne skutki doświadczyły gospodarki europejskie, ujawnił zarazem ich słabości i całej gospodarki UE – stał się także impulsem do przyjęcia programu działań umożliwiających jego przezwycięzenie. Jest to zarazem krótkookresowy cel nowej strategii. W długim okresie jej wdrażanie powinno przyczynić się do trwałego rozwoju UE, stworzenia nowych miejsc pracy, poprawy standardu życia mieszkańców i polepszenia kondycji ekonomicznej tego ugrupowania.

W strategii zwrócono uwagę na problemy, których obecnie doświadcza gospodarka europejska, stanowiące strukturalne jej słabości i zaliczono do nich niską stopę wzrostu gospodarczego będącą rezultatem w dużej mierze niezadawalającej wydajności pracy. Pogłębiona analiza wskazuje na wciąż niski wskaźnik zatrudnienia, w szczególności wśród kobiet, czy też osób będących w wieku 55–64 lat. Szybkie starzenie się społeczeństwa, a zatem i zmniejszanie się liczby osób będących aktywnymi zawodowo, wymaga podjęcia działań na rzecz pobudzenia aktywności zawodowej osób pozostających poza rynkiem pracy.

Poza problemami wynikającymi ze strukturalnych słabości gospodarki europejskiej zwrócono także uwagę na wyzwania płynące ze środowiska międzynarodowego. Wynikają one z rosnącej współzależności systemów gospodarczych, co z jednej strony stwarza nie tylko presję konkurencyjną (w szczególności ze strony gospodarek Chin i Indii), lecz także i szansę na dalszy rozwój, w tym dla przedsiębiorstw europejskich. Istnieje konieczność podjęcia działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego poprzez zwiększenie niezależnienia gospodarek europejskich od konwencjonalnych źródeł energii i poprawy efektywności wykorzystania istniejących zasobów. Zwrócono uwagę na sytuację międzynarodową w zakresie finansów i uczestnictwo UE w inicjatywach na rzecz rozwoju stabilnego systemu finansowego.

W strategii podkreślono konieczność przestrzegania dyscypliny budżetowej przez wszystkie kraje członkowskie i zapewnienia stabilności ekonomicznej. W konkluzjach Rady Europejskiej wskazano, że „stanowi odpowiedź na wyzwanie polegające na konieczności zmiany kierunku polityki działań: przejścia od zarządzania kryzysowego do średniookresowych i długofalowych reform wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie oraz zapewniających stabilność finansów publicznych, między innymi poprzez reformę systemów emerytalnych” [cyt. za *Rada Europejska 17 czerwca...*, 2010, s. 2].

Zostały sformułowane trzy priorytety tej strategii określone jako:

1. **Rozwój inteligentny**, w którym zwraca się uwagę na promowanie gospodarki wiedzy i opartej o innowacje, stanowiącej „siłę” pobudzającą rozwój UE.
2. **Rozwój zrównoważony**, którego zapewnienie jest możliwe dzięki odpowiedniemu i racjonalnemu korzystaniu z istniejących zasobów naturalnych.
3. **Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu**, promujący spójność społeczno-gospodarczą i terytorialną, odpowiedni poziom zatrudnienia.

Stanowią one zarazem czynniki wzrostu zidentyfikowane przez Komisję. W strategii sformułowano również pięć wymiernych, długofalowych celów UE, których realizacja umożliwi zmierzenie stopnia wdrażania nakreślonych priorytetów.

Wskazano na siedem projektów (inicjatyw) przewodnich, realizujących poszczególne wymiary strategii, których zakres przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Projekty przewodnie w ramach strategii Europa 2020

Priorytety	Nazwa projektu przewodniego	Wybrane aspekty
1	2	3
Inteligentny rozwój – gospodarka oparta na wiedzy i innowacji	Unia innowacji	polepszenie dostępu do finansowania badań i innowacji, promowanie wykorzystywania działalności B+R na rzecz rozwiązywania określonych problemów w ramach UE, polepszenie warunków dla działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, promowanie partnerstw podmiotów szczebla UE i krajowego
	Młodzież w drodze	wspieranie „wejścia” młodzieży na rynek pracy m.in. poprzez poprawę jakości szkolnictwa wyższego, poziomu kształcenia, wspieranie mobilności studentów, stażystów itd.
	Europejska agenda cyfrowa	promowanie szerokopasmowego dostępu do Internetu, do łączności o dużej prędkości, a przez to osiągnięcie określonych korzyści ekonomicznych, społecznych
Zrównoważony rozwój – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	Europa efektywnie korzystająca z zasobów	promowanie efektywniejszego korzystania z zasobów przez europejskie społeczeństwo, tak aby zmierzać w kierunku większego uniezależnienia wzrostu gospodarczego od zasobów, energii; wspieranie działań na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego
	Polityka przemysłowa w erze globalizacji	wspieranie rozwoju otoczenia biznesu i środowiska sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości, poprawa konkurencyjności poszczególnych sektorów gospodarki poprzez wypracowanie m.in. odpowiednich w tym kierunku ram prawnych polityki przemysłowej

1	2	3
Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewnijająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną	Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia	przeprowadzanie odpowiednich zmian, które sprzyjałyby efektywnej modernizacji rynku pracy: działania na rzecz podnoszenia aktywności zawodowej pracowników, poprawa mobilności pracowników itd.
	Europejski program walki z ubóstwem	wspieranie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej, szersze włączenie osób wykluczonych społecznie i ubogich w różnego rodzaju aktywności, w życie społeczne.

Źródło: opracowanie na podstawie: [Europa 2020...2010].

Do projektów przewodnich nakreślono działania, które będą realizowane zarówno na szczeblu UE, jak i przez poszczególne państwa członkowskie dzięki wykorzystaniu dostępnych instrumentów. Należy podkreślić rolę Rady Europejskiej w implementacji przyjętej strategii. W jej realizację zaangażowane będą także: Rada Ministrów, Komisja, Parlament Europejski, władze krajowe, regionalne i lokalne oraz inne podmioty.

STOPIEŃ WYPEŁNIANIA CELÓW STRATEGII EUROPA 2020 PRZEZ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE UE – DIAGNOZA

W przyjętej strategii Europa 2020 sformułowano zestaw nadrzędnych (wymiernych), wzajemnie powiązanych celów wraz z ich wartościami referencyjnymi. Cele te odnoszą się kolejno do następujących obszarów dotyczących: zatrudnienia, badań i rozwoju, klimatu i energii, edukacji, przeciwdziałania ubóstwu. Stanowią punkt odniesienia dla działań podejmowanych przez państwa członkowskie UE na rzecz implementacji tego nowego programu gospodarczego i posłużą do oceny postępów jego wdrażania². Państwa członkowskie opracują ostateczne swoje cele krajowe biorąc pod uwagę sytuację istniejącą w kraju³.

Pierwszy ze sformułowanych celów odnosi się do promocji zatrudnienia. Wskaźnik, jakim jest stopa zatrudnienia osób (kobiet i mężczyzn) w wieku 20–64 lata powinien docelowo wynieść 75%. W 2009 roku stopa zatrudnienia wśród ludności UE-27 będącej w tym przedziale wiekowym wyniosła 69,1%, podczas

² Informacje dotyczące poszczególnych celów opracowano na podstawie [Rada Europejska 17 czerwca 2010 r...., 2010; Rada Europejska 25–26 marca...., 2010; Europa 2020... 2010].

³ Pełny zestaw wskaźników dotyczących poszczególnych celów strategii przedstawiono na: [http://epp.euostat...]. W artykule omówiono tylko wybrane wskaźniki dotyczące realizacji strategii.

gdzie w USA i w Japonii wskaźnik ten przekroczył 70%, stanowiąc odpowiednio 71,3% i 74,5%. Spośród krajów UE, wartość referencyjna wskaźnika określona w strategii została przekroczona w Niderlandach wynosząc 78,8%, w Szwecji (78,3%) i w Danii (77,8%). Najniższą stopę zatrudnienia wśród osób w wieku 20–64 lata odnotowano na Malcie (58,8%), na Węgrzech, we Włoszech, w Rumunii, w Hiszpanii, a w Polsce stopa zatrudnienia wyniosła 64,9%. Aktywizacja zawodowa kobiet, osób starszych, młodzieży, migrantów, czyli osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy powinna przyczynić się do podwyższenia poziomu wskaźnika zatrudnienia w krajach UE.

Także podnoszenie poziomu wykształcenia, kwalifikacji ma wpływ na sytuację osób na rynku pracy, w szczególności młodzieży. Zatem kolejne cele koncentrują się wokół kwestii dotyczących podniesienia poziomu wykształcenia. Zwiększenie udziału osób w wieku 30–34 lata z wykształceniem wyższym (lub też równoważnym) do co najmniej 40% powinno zostać osiągnięte do 2020 roku. W 2009 roku wielkość tego wskaźnika dla UE-27 wyniosła 32,3%. Najwyższy odsetek osób w wieku 30–34 lata legitymujących się wykształceniem wyższym był w Irlandii (49%), w Danii (48,1%), w Luksemburgu (46,6%), na Cyprze (44,7%), w Finlandii (45,9%), w Szwecji (ponad 43%). W Polsce wskaźnik ten wyniósł 32,8% w 2009 roku, a najniższy był w Czechach i na Słowacji.

Problem, który wciąż jest podnoszony to zbyt wczesne porzucanie procesu kształcenia przez młodzież w krajach UE, co zmniejsza także ich szanse na rynku pracy. W związku z tym, jak wskazano, należy zmniejszyć udział młodzieży przerywającej naukę docelowo do poziomu poniżej 10%. W 2009 r. wskaźnik ten w UE-27 wyniósł 14,4%, tj. udział młodzieży porzucającej proces edukacji spośród osób legitymujących się co najwyżej wykształceniem niższym od średniego. W Polsce należał do najniższych na tle innych krajów członkowskich UE wynosząc 5,3% w 2009 r. Jednakże w niektórych krajach wskaźnik ten przekroczył 30%. Taka sytuacja miała miejsce na Malcie, w Hiszpanii i w Portugalii.

Integralnym elementem strategii jest także podejmowanie działań na rzecz osiągnięcia odpowiedniego poziomu innowacyjności gospodarki europejskiej, zwiększania intensywności działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej poprzez zrealizowanie celu: wielkość nakładów na B+R powinna wynieść 3% PKB. Udział nakładów na B+R w 2008 roku w UE-27 wyniósł 1,9%. Jedynie w Finlandii i w Szwecji wskaźnik ten został przekroczony stanowiąc ponad 3,7% w 2008 roku. W Polsce wyniósł zaledwie 0,6%, będąc jednym z najniższych spośród krajów UE-27. Jednakże osiągnięcie zakładanego poziomu nakładów na B+R w UE będzie bardzo trudne⁴.

⁴ W lipcu 2010 r. ogłoszono, że około 6,4 mld euro zostanie wydatkowane na badania i rozwój, tym samym przyczyniając się do realizacji projektu przewodniego przedstawionego w strategii [*Europa innowacji...*].

Sformułowano także wymierne cele dotyczące zrównoważonego rozwoju. Wskazano, że w odniesieniu do roku bazowego 1990, o 20% powinna ulec zmniejszeniu emisja gazów cieplarnianych, natomiast efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20%. Zasygnalizowano, że udział energii odnawialnej powinien wzrosnąć do 20% (w ogólnym zużyciu energii). Wskaźnik odnoszący się do intensywności energetycznej gospodarki Polski należał do jednego z najwyższych spośród krajów UE (tabela 2).

Tabela 2. Sytuacja Polski na tle krajów UE w świetle wskaźników strategii Europa 2020 dotyczących rynku pracy, edukacji, innowacyjności i zrównoważonego rozwoju

Kraje UE	Stopa zatrudnienia osób w wieku 20–64 lata (w %), 2009 r.	Relacja nakładów na B+R do PKB (GERD), 2008 r.*	Intensywność energetyczna gospodarki (relacja konsumowanej energii pierwotnej i wartości PKB, kg ekwiwalentu ropy na 1000 euro), 2008 r.	Młodzież porzucająca edukację i szkolenia: udział ludności w wieku 18–24 lata z co najwyżej niższym od średniego poziomem wykształcenia, która nie kształci się lub nie uczestniczy w szkoleniach (w %), 2009 r.	Osiągnięcia edukacyjne osób w wieku 30–34 lata: udział osób w wieku 30–34 lata z wykształceniem wyższym (w %), 2009 r.
1	2	3	4	5	6
Docelowa wielkość wskaźnika	75%	3%		10%	40%
UE-27	69,1	1,9 (s)	167,11	14,4	32,3
Belgia	67,1	1,92 (p)	199,82	11,1	42
Bułgaria	68,8	0,49 (p)	944,16	14,7	27,9
Republika Czeska	70,9	1,47	525,3	5,4	17,5
Dania	77,8	2,72 (e)	103,13	10,6	48,1
Niemcy	74,8	2,63 (e)	151,12	11,1	29,4
Estonia	69,9	1,29 (p)	570,51	13,9	35,9
Irlandia	66,7	1,43 (p)	106,52	11,3	49
Grecja	65,8	0,58 (e)	169,95	14,5	26,5
Hiszpania	63,7	1,35	176,44	31,2	39,4
Francja	69,6	2,02 (p)	166,74	12,3	43,3
Włochy	61,7	1,18 (p)	142,59	19,2	19
Cypr	75,7	0,46 (p)	213,39	11,7	44,7
Łotwa	67,1	0,61	308,74	13,9	30,1
Litwa	67,2	0,8	417,54	8,7	40,6
Luksemburg	70,4	1,62 (p)	154,61	7,7	46,6
Węgry	60,5	1	401,35	11,2	23,9

1	2	3	4	5	6
Malta	58,8	0,54 (p)	194,88	36,8	21,1
Niderlandy	78,8	1,63 (p)	171,58	10,9	40,5
Austria	74,7	2,67 (e)	138,06	8,7	23,5
Polska	64,9	0,61 (p)	383,54	5,3	32,8
Portugalia	71,2	1,51 (p)	181,53	31,2	21,1
Rumunia	63,5	0,58	614,57	16,6	16,8
Słowenia	71,9	1,66	257,54	5,3	31,6
Słowacja	66,4	0,47	519,68	4,9	17,6
Finlandia	73,5	3,73	217,79	9,9	45,9
Szwecja	78,3	3,75 (e)	152,08	10,7 (p)	43,9 (p)
Wielka Brytania	73,9	1,88 (p)	113,66	15,7	41,5
USA	71,3	2,76 (p)	185,54	:	:
Japonia	74,5	:	92,53	:	:

Objaśnienie: * dla Grecji dane za 2007 r. ; e – szacunki, p – dane wstępne, s – szacunki Eurostatu

Źródło: zestawienie na podstawie danych: [<http://epp.eurostat...>].

Postanowienia strategii ogniskują się także wokół problemu ubóstwa, zapewnienia spójności społecznej, a zatem i poprawy „włączenia społecznego”. W związku z tym został postawiony cel odnoszący się do zredukowania liczby osób zagrożonych ubóstwem/wykluczeniem o co najmniej 20 mln. Zostały opracowane wskaźniki odnoszące się do pomiaru poziomu ubóstwa/wykluczenia społecznego, przy czym to w gestii poszczególnych państw członkowskich leży przyjęcie wartości docelowych i wybranie odpowiedniego wskaźnika.

Do pomiaru ubóstwa/wykluczenia społecznego można posłużyć się wieloma miarami⁵, które zostały przedstawione w tabeli 3. Największy odsetek ludności mieszkającej w gospodarstwach domowych o niskiej intensywności pracy odnotowano w Irlandii, na Węgrzech, w Polsce i w Wielkiej Brytanii. Przekazywane transfery społeczne polepszają sytuację osób zagrożonych ubóstwem⁶, przeciętnie ryzyko zagrożenia ubóstwem zmniejsza się o około 36%. Jednakże każdy z krajów prowadzi odmienną politykę gospodarczą, co wpływa na kształtowanie się wskaźnika [Wolf, 2009, s. 4]. Również wskaźnik poważnego zubożenia materialnego wskazuje na trudną sytuację mieszkańców Polski na tle innych krajów UE (tabela 3).

⁵ Zob. np. [Ubóstwo w Polsce na tle krajów..., 2010].

⁶ Ludność zagrożona ubóstwem to: „osoby żyjące w gospodarstwach domowych, których dochód do dyspozycji jest niższy od granicy ubóstwa ustalonej na poziomie 60% mediany dochodu danego kraju” cyt. za: [Ubóstwo w Polsce na tle krajów..., s. 2, 2010].

Tabela 3. Poziom ubóstwa/wykluczenia społecznego w krajach UE w 2008 r.

Kraje UE	Ludność gospodarstw domowych o niskiej intensywności pracy (w %)	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych (w %)	Wskaźnik poważnej deprivacji materialnej (w %)
UE-27	8,2	16,5	8,2
Belgia	9,3	14,7	5,7
Bułgaria	6,3	21,4	31,4
Republika Czeska	5,7	9,0	6,8
Dania	6,6	11,8	2,0
Niemcy	9,0	15,2	5,1
Estonia	4,4	19,5	4,8
Irlandia	11,5	15,4	5,5
Grecja	5,8	20,1	11,2
Hiszpania	5,1	19,6	2,5
Francja	6,8	13,4 (p)	5,5
Włochy	7,3	18,7	7,5
Cypr	3,4	16,2	8,2
Łotwa	4,2	25,6	19,0
Litwa	4,4	20,0	15,0
Luksemburg	3,8	13,4	0,7
Węgry	12,7	12,4	17,8
Malta	6,4	14,6	3,9
Niderlandy	6,6	10,5	1,5
Austria	6,1	12,4	6,4
Polska	10,5	16,9	17,7
Portugalia	5,0	18,5	9,7
Rumunia	6,7	23,4	32,9
Słowenia	5,4	12,3	6,7
Słowacja	4,2	10,9	11,8
Finlandia	5,7	13,6	3,4
Szwecja	4,9	12,2	1,4
Wielka Brytania	13,9	18,8 (p)	4,3

Objasnienie: p – dane wstępne

Źródło: zestawienie na podstawie danych: [<http://epp.eurostat...>].

W 2007 roku wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym wyniósł dla UE-27 16%, a w Polsce nieznacznie przekroczył tę wielkość. Na Łotwie zasięg ubóstwa (relatywnego) objął 21% obywateli tego kraju. Jednakże zasięg ubóstwa relatywnego różnicuje się w zależności od grupy wiekowej. To dzieci i osoby starsze relatywnie częściej zagrożone były ubóstwem, bowiem stopa ubóstwa w UE w przypadku tych dwóch grup wiekowych wyniosła 19%⁷. W Polsce i w

⁷ Na temat pomiaru ubóstwa i zasięgu tego zjawiska w UE szerzej w: [Szukielojć-Biełkuńska, Wolf, 2009].

Hiszpanii wskaźnik zagrożenia ubóstwem wśród dzieci wyniósł 24% i był, poza Rumunią i Włochami, jednym z najwyższych w UE, co związane jest także z sytuacją rodziców na rynku pracy, interwencyjną działalnością rządu [Wolf, 2009, s. 2]. Natomiast wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym wśród osób w wieku 65 lat i powyżej w Polsce należał do najniższych w 2007 roku (tabela 4).

Tabela 4. Zasięg ubóstwa relatywnego w UE, według grup wiekowych (w %), 2007 r.

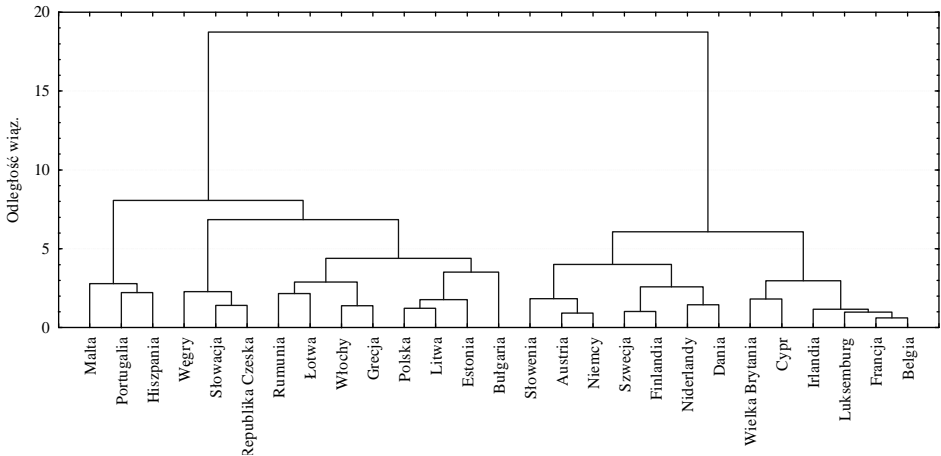
Kraje UE	Ogółem	Osoby w wieku 0–17 lat	Ludność w wieku 18–64 lata	Ludność w wieku 65 lat i powyżej
UE-27	16 (s)	19 (s)	15 (s)	19 (s)
Belgia	15	17	13	23
Bułgaria	14 (p)	18 (p)	12 (p)	18 (p)
Republika Czeska	10	16	8	5
Dania	12 (p)	10	11	18
Niemcy	15 (p)	14 (p)	15 (p)	17 (p)
Estonia	19	18	16	33
Irlandia	18	19	15	29
Grecja	20	23	19	23
Hiszpania	20	24	16	28
Francja	13	16	12	13
Włochy	20	25	18	22
Cypr	16	12	10	51
Łotwa	21	21	18	33
Litwa	19	22	16	30
Luksemburg	14	20	13	7
Węgry	12	19	12	6
Malta	14	19	12	21
Niderlandy	10	14	9	10
Austria	12	15	11	14
Polska	17	24	17	8
Portugalia	18	21	15	26
Rumunia	19 (p)	25 (p)	17 (p)	19 (p)
Słowenia	12	11	10	19
Słowacja	11	17	9	8
Finlandia	13	11	11	22
Szwecja	11	12	10	11
Wielka Brytania	19	23	15	30

Objaśnienie: p – dane wstępne, s – szacunki

Źródło: [Wolf, 2009, s. 3].

Można dokonać podziału krajów UE-27 z uwagi na stopień wypełniania wskaźników odnoszących się do celów/priorytetów strategii. Spośród przedstawionych wskaźników do analizy wybrano następujące zmienne: wielkość ponoszonych nakładów na B+R w relacji do PKB (w %), wskaźnik zatrudnienia osób

w wieku 20–64 lata (w %), udział osób w wieku 30–34 lata legitymujących się wyższym wykształceniem, odsetek młodzieży w wieku 18–24 lata wyłączonych z procesu kształcenia, intensywność energetyczna, wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych. Taksonomiczny podział krajów przedstawiono na rysunku 1.

Rysunek 1. Taksonomiczny podział krajów UE w świetle przyjętego zespołu zmiennych

Objaśnienie: Diagram drzewa, metoda Warda, odległość euklidesowa.

Źródło: opracowanie własne przy wykorzystaniu programu Statistica wersja 9.0.

Analiza przeprowadzona metodą Warda pozwoliła na dokonanie podziału krajów UE-27 na zasadnicze dwie główne grupy z uwagi na przyjęte zmienne odnoszące się do rozwoju gospodarki wiedzy, rozwoju zrównoważonego i dotyczące spójności społecznej, a więc i obrazujące stopień rozwoju gospodarczego tych krajów. W związku z tym, w świetle przyjętego zestawu zmiennych można wskazać, że jedną grupę stanowią kraje UE-12 (poza Słowenią i Cypr), Portugalia, Hiszpania, Włochy, Grecja – kraje, które muszą szczególnie zintensyfikować działania na rzecz osiągnięcia celów strategii. Natomiast druga grupa obejmuje 11 krajów UE-15 oraz 2 kraje UE-12 – produkujące w zakresie wypełniania kryteriów strategii.

W ramach pierwszej zasadniczej grupy można wyróżnić następujące podgrupy obejmujące:

- Malte, Portugalie i Hiszpanie – grupująca kraje o wysokim odsetku młodzieży porzucających edukację i o stosunkowo wysokim zagrożeniu ubóstwem,
- Węgry, Słowację, Czechy – kraje o bardzo wysokiej intensywności energetycznej gospodarki, stosunkowo niskim odsetku osób legitymujących się wyższym wykształceniem w wieku 30–34 lata,

- Rumunię, Łotwę, Włochy, Grecję – kraje o stopie zatrudnienia niższej od średniej dla UE, o stosunkowo wysokim odsetku młodzieży niekontynuujących edukacji, charakteryzujące się wysokim zasięgiem ubóstwa,
- Polska, Litwa, Estonia i Bułgaria – kraje charakteryzujące się stosunkowo wysokim odsetkiem osób (poza Bułgarią) legitymujących się wykształceniem wyższym (w wieku 30–34 lat), o stosunkowo wysokiej intensywności energetycznej gospodarki, o stosunkowo wysokim zagrożeniu ubóstwem, o niskich nakładach na B+R (poza Estonią).

W ramach drugiej zasadniczej grupy krajów wiodących w zakresie wypełniania wskaźników strategii, można wyodrębnić następujące podgrupy obejmujące kraje:

- Słowenię, Austrię i Niemcy – kraje o wyższej aniżeli średnia dla UE stopie zatrudnienia, wysokim wskaźniku odnoszącym się do nakładów na B+R, niższym aniżeli średnia dla UE udziale osób z wykształceniem wyższym (w wieku 30–34 lata),
- Szwecję, Finlandię, Niderlandy, Danię – kraje o najlepszych wskaźnikach,
- Wielką Brytanię i Cypr – kraje charakteryzujące się bardzo wysoką stopą zatrudnienia, bardzo wysokimi osiągnięciami edukacyjnymi osób, ale o wysokim zagrożeniu ubóstwem,
- Irlandię, Luksemburg, Francję, Belgię – kraje o przeciętnym lub nieco niższym od średniej dla UE wskaźniku zatrudnienia, o stosunkowo wysokich nakładach na B+R w relacji do PKB, o niskiej intensywności energetycznej gospodarki, natomiast odsetek młodzieży porzucających kształcenie kształtuje się wokół referencyjnej wartości. Wskaźnik dotyczący osiągnięć edukacyjnych ludności należał do najwyższych w tej grupie krajów.

W świetle wybranych wskaźników Polska należy to tych krajów, które muszą zintensyfikować działania, aby osiągnąć poziom wskaźników nakreślonych w strategii.

Strategia Europa 2020 stanowi w zasadzie kontynuację strategii lizbońskiej. Pojawia się kilka pytań odnośnie do podstawowych jej założeń, m.in. czy sformułowane cele będzie można zrealizować. Pomimo nakreślenia wartości docelowej wskaźnika odnośnie do stopy zatrudnienia, nie wskazano w jaki sposób tworzyć wysokiej jakości miejsca pracy. Jak osiągnąć zakładany poziom nakładów na B+R, skoro do tej pory nie udało się tego uczynić, również w ramach strategii lizbońskiej?⁸ Nowa strategia ma przyczynić się do rozwoju gospodarki europejskiej, jednakże istotne jest to, aby była skutecznie realizowana. Przede wszystkim zaangażowanie państw członkowskich i włączenie podmiotów różnych szczebli zadecyduje o sukcesie i powodzeniu tego europejskiego projektu.

⁸ Szerzej w: [Pochet, 2010; Begg, 2010].

PODSUMOWANIE

UE stanęła wobec nowych wyzwań wynikających ze zmieniającego się środowiska międzynarodowego. Wdrażanie strategii Europa 2020, zgodnie z założeniami jej twórców, ma zdynamizować rozwój gospodarczy i pobudzić reformy w krajach UE, zwłaszcza w obliczu skutków kryzysu. Jego rezultatem jest powiększanie się liczby osób bezrobotnych, osób znajdujących się w trudnej sytuacji, czy też wykluczonych z rynku pracy. W związku z tym promowanie spójności społeczno-ekonomicznej, obok modernizacji i reform strukturalnych, stało się ważnym elementem proponowanej strategii. Wyznaczono po raz kolejny nie tylko zakres działań, który będzie realizowany na szczeblu wspólnotowym, ale także obowiązujący poszczególne państwa członkowskie.

Jak wykazała analiza, dysproporcje pomiędzy krajami członkowskimi UE w świetle wskaźników odnoszących się do poszczególnych wymiarów strategii są znaczące. Sytuacja Polski nie jest zadowalająca. Implikuje to tym samym konieczność pobudzenia rozwoju naszej gospodarki, tak aby kreować nowe miejsca pracy, przez co zmniejszyć się powinna liczba osób zagrożonych ubóstwem, czy też narażonych na wykluczenie społeczne. Nie będzie to możliwe, jeśli gospodarka nie będzie innowacyjna, a społeczeństwo kreatywne. Zatem to na innowacyjność i kreatywność należy zwrócić uwagę w ramach realizowanej polityki, celem zdynamizowania rozwoju naszej gospodarki.

LITERATURA

- Begg I., 2010, *Europe 2020 and employment*, "Intereconomics", t. 45, nr 3.
- Europa 2020, Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Komunikat Komisji, Bruksela 3.3.2010, KOM (2010) 2020 wersja ostateczna, (http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_PL_ACT_part1_v1.pdf).
- Europa innowacji* (<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/966&format=HTML&aged=0&language=PL&guiLanguage=en>) IP/10/966.
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/europe_2020_indicators/headline_indicators
- <http://polskawue.gov.pl/Europa,2020,Komisja,przedstawia,nowa,strategie,gospodarcza,dla,Europej,1482.html>.
- Pochet P., 2010, *What's wrong with EU2020?*, "Intereconomics" t. 45, nr 3.
- Rada Europejska 17 czerwca 2010 r. Konkluzje*, Bruksela 17 czerwca 2010 r., EUCO 13/10 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/115354.pdf).
- Rada Europejska 25–26 marca 2010 r. Konkluzje*, Bruksela 26 marca 2010 r., EUCO 7/10 (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/PL/ec/113605.pdf).
- Szukielójć-Bieńkuńska A., *Ubóstwo w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej – podstawowe fakty i dane*, ekspertyza (http://www.atd.org.pl/IMG/pdf/Ubostwo_w_Polsce_na_tle_krajow_UE.pdf);

Ubóstwo w Polsce na tle krajów Unii Europejskiej w świetle Europejskiego Badania dochodów i Warunków Życia – EU-SILC 2008, 2010, GUS, Informacja sygnałna (http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_wz_Ubostwo_w_PL_na_tle_UE_EU-SILC_2008.pdf).

Wolf P., *79 million EU citizens were at-risk-of-poverty in 2007, of whom 32 million were also materially deprived*, *Statistics in focus*, 46/2009.

Streszczenie

W artykule dokonano omówienia podstawowych założeń przyjętej w czerwcu 2010 roku strategii Europa 2020, nakreślonych jej priorytetów i promowanych kierunków działań. W opracowanej strategii wskazano na trzy jej wymiary: rozwój inteligentny, rozwój zrównoważony i rozwój przeciwdziałający wykluczeniu społecznemu. Efektywna jej implementacja zależy od zaangażowania wszystkich podmiotów, nie tylko na poziomie europejskim, ale i poszczególnych państw członkowskich.

W artykule przeprowadzono analizę stopnia wypełniania przez kraje członkowskie UE, w tym przez Polskę, nakreślonych priorytetów strategii w świetle wybranych wskaźników. O ile pod względem wskaźników odnoszących się do edukacji Polska plasuje się stosunkowo korzystnie na tle krajów UE, to niedostateczne nakłady na B+R, stosunkowo niski poziom zatrudnienia, jak również i istniejący poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego w naszym kraju określa rozmiar i ogrom działań, które muszą zostać podjęte, stanowiąc zarazem wyzwanie dla polityki gospodarczej.

Modernization and Social & Economic Cohesion of the EU in the Light of Europe 2020 Strategy

Summary

The paper discusses the main assumptions of the Europe 2020 Strategy, adopted in June 2010, the priorities, which were set out, and the promoted directions of action. The strategy identifies three priorities: smart, sustainable and inclusive development. Its effective implementation depends on the involvement and efforts of all entities, not only at the EU level, but also nationally – by each and every Member State.

The extent to which EU Member States, inclusive of Poland, have met the priorities of the strategy in the view of the selected indicators is discussed. Although with respect to education-related indicators, Poland ranks relatively well against the other EU countries, insufficient expenditure on R&D, relatively low level of the employment rate, as well as the existing level of poverty and social exclusion within the country point to the extent and enormity of actions that need to be taken, which is also a challenge for the economic policy.